

Henrik Rahm

NYHETER 1909

NYHETSTEXTER OM STORSTREJKEN 1909 I SVENSK DAGSPRESS

Både införandet av allmän rösträtt för män och den månadslånga storstrejken gör 1909 till ett märkesår i svensk historieskrivning. Det är också ett intressant årtal ur språklig och journalistisk synvinkel, närmare bestämt vad gäller nyhetstexternas uppbyggnad. I denna text redovisar jag en undersökning av tre Stockholmstidningars bevakning av storstrejken.

Syftet är att beskriva nyhetstexternas uppbyggnad och funktion. Detta görs dels genom analyser av paratexter (dvs. rubriker och andra beledsagande texter), dels genom analyser av textmönster. Analyserna används också för att sätta in texterna i ett större sammanhang: Vilka samband finns mellan samhällseliga, journalistiska och textuella förändringar? Påverkas nyhetstexternas utformning av den pågående storstrejken?

Undersökningen ingår i två sammanhang: som en del av det tvärvetenskapliga forskningsprojektet Svensk sakprosa (vars syfte är att beskriva de icke-litterära texterna i Sverige 1750–2000) och som ett led i mitt avhandlingsarbete. Huvudspåren i avhandlingen kommer att vara beskrivningar av förändringar i dagspressens genresystem och textmönster. Materialet utgörs av bevakningen av fem större strejker 1879–1995. I denna artikel koncentrerar jag mig på pressbevakningen av storstrejken 1909. Jämförelser görs med pressbevakningen av Sundsvallsstrejken 1879, metallstrejken 1945 och gruvstrejken 1969/70.

Material

Tre tidningar har undersökts: Dagens Nyheter, Svenska Dagbladet och Social-Demokraten (i fortsättningen DN, SvD och Soc-Dem), alltså en liberal, en konservativ och en socialdemokratisk tidning.

Den månadslånga storstrejken (5/8–5/9) omskrivs mycket i den samtida pressen, både före, under och efter konflikten. För att kunna visa på om storstrejken haft konsekvenser för utformningen av nyhetstexterna har jag undersökt de tre tidningarnas bevakning före strejken (2–4/8), under de

första strejkdagarna (5–9/8) och efter strejken (7–10/9). De textexempel som återges är alla hämtade från bevakningen under pågående strejk för att tydligare kunna visa på likheter och skillnader i tidningarnas textutformning.

Slutligen några ord om det journalistiska sammanhang de undersökta tidningarna ingår i. 1909 hade Stockholm tretton tidningar, varav nio utkom dagligen eller sex dagar i veckan. De många tidningarna gjorde förstås att upplagorna var låga; så när som på Stockholms-Tidningen (drygt 100 000 ex.) sålde ingen tidning i mer än 40 000. DN och SvD låg vardera på ca 40 000 i upplaga, medan Soc-Dem:s upplaga var under 20 000. Den sammanlagda upplagan för Stockholms-Tidningen, DN och SvD var med andra ord ungefär tio gånger så stor som för Soc-Dem. Förutom dessa tre fanns ytterligare sju borgerliga konkurrenttidningar till Soc-Dem. Soc-Dem hade sålunda en stark numerär övermakt att tävla mot, både räknat i antal tidningar och i upplagestorlek. (Se närmare Tollin 1967.)

Teoretisk bakgrund

De teoretiska begrepp som har använts i undersökningen är paratext, röster samt icke-representerad och representerad diskurs. Nedan beskrivs dessa kortfattat.

Frandsen (1991,1992) använder paratext som ett samlingsbegrepp för de olika beledsagande texter som finns i modern dagspress. Det rör sig om t.ex. avdelningsrubriker, textrubriker, mellanrubriker och ingresser. Paratexter kan ses som vägar in i andra texter, som ett sätt att hjälpa läsaren att strukturera textmassorna i tidningen. I Rahm (1999) ges en kort översikt över hur bruket av ingresser och mellanrubriker förändrats i svensk dagspress 1989–1999. Begreppet paratext är dock användbart även när äldre texter analyseras. I Rahm (2000) tillämpas det på ett tidningsmaterial från 1879. Både i texterna från 1879 och i detta material kan paratexter signalera genre, textens geografiska ursprung och tillkomstsätt, makrotema för flera texter eller enskild text samt makroproposition för enskild text.

Den teoretiska bakgrunden till textmönsteranalyserna är beskriven i Rahm (1997). Kortfattat är tanken att kartlägga på vilka sätt tidningens och strejkaktörernas röster samspelar i nyhetstexterna. Grundmönstren är dominans för endera rösten samt växling mellan rösterna. De fem textmönster jag urskiljer återges nedan i figur 1. Tidningens röst ser jag som icke-representerad diskurs och strejkaktörernas som representerad diskurs eftersom den återges av tidningen. Man bör nämligen hålla i minnet att

tidningens redaktionella policy och politiska linje har betydelse för hur strejkaktörernas diskurs återges. Av särskilt intresse är därför mötet mellan rösterna som sker i rapportmarkörerna.

<i>Textmönster</i>	<i>Kännetecken</i>
A1	tydlig dominans för den egna pressrösten
A2	tydlig dominans för annan pressröst
B	tydlig dominans för strejkaktörernas röst
C1	växling mellan den egna pressrösten och strejkaktörernas röst
C2	växling mellan den egna pressrösten och andra pressröster

Figur 1. Textmönster för nyhetstexter i Soc-Dem, DN och SvD 1909.

I följande avsnitt exemplifieras varje textmönster med textutdrag. Textutdragen beskrivs och analyseras utifrån de tillhörande paratexterna. Där visar jag också om och när tidningens värderingar lyser igenom i nyhetstexterna. Analyserna av paratexterna och textmönstren ger underlag för slutsatser om samspelet samhälle–journalistik–texter. Faircloughs modell för diskursanalys har varit en utgångspunkt (Fairclough 1992).

Sju nyhetstexters paratexter och textmönster

Den första exempeltexten är ur SvD och är ett exempel på total dominans för tidningens röst:

Text 1. [SvD 2/8 1909, s.6, textmönster A1]

Arbetskriget.

Lockoututvidgningen n:r 2 verkställd

– Arbetaremöten landet rundt på söndagen.

[...]

Arbetaremötena

[...]

Sköfde

(Enskildt till Svenska Dagbladet)

SKÖFDE, söndag. Härvarande fackföreningar ha å gemensamt möte i dag uttalat sig för deltagande i storstrejken. I morgon fatta de särskilda föreningarna hvar för sig definitiva beslut i saken.

Genremarkeringen för nyhetstexter, paratexten *För dagen*, placeras före alla nyhetstexter. I detta tidningsnummer sker det på sidan 4. Den första av paratexterna ovan, *Arbetskriget*, signalerar det gemensamma temat för de texter som följer på sidan 6 i SvD. Ett kraftigt vågrätt streck markerar att strejknyheterna är slut. (Att så verkligen är fallet bekräftas av rubriken ovanför texten omedelbart efter detta streck, *Andjakten*.) Den andra paratexten sammanfattar en del av innehållet i den första texten i spalten, medan den tredje paratexten, *Arbetaremöten landet runt på söndagen*, är gemensam för de nio texter som refererar arbetarmöten på olika orter.

Texterna om arbetarmötena har också paratexter. Det gemensamma temat signaleras av rubriken *Arbetaremötena* omedelbart före de nio texterna om arbetarmöten. Före varje text finns en geografisk markering. I några av fallen (som i detta exempel) upprepas den geografiska markeringen (*SKÖFDE*) och åtföljs av tidsangivelse (*söndag*). Till denna text finns också en paratext som markerar att källans kaffningen skett på annat sätt än genom SvD:s journalister, *Enskildt till Svenska Dagbladet*. Den korta refererande texten är alltså i tidningens röst.

Det finns ytterligare ett paratextuellt system. I samma nummer markerar SvD mycket starkt (**OBS.!**) på sidan 3 att man gjort en journalistisk förnyelse i form av en koncentrerad nyhetssammanfattning:

Text 2. [SvD 2/8 1909, s.3]

OBS.!

Svenska Dagbladets nya dagsöversikter

(sist på P.S.-sidan), af hvilka enhvar kan på ett par minuter inhämta alla de väsentliga nyheterna från senaste dygnet.

Det är uppenbart att detta rör sig om ett nytt journalistiskt grepp för att hjälpa den jäktade läsaren att ta till sig den viktigaste informationen. SvD vill dock inte gå så långt som att placera översikten på förstasidan. De två första sidorna upptas nämligen helt av annonser. Text 3, där också den egna pressrösten dominerar, kommer från denna dagsöversikt:

Text 3. [SvD 2/8 1909, s.7, textmönster A1]

Dagsöversikt

den 2 Augusti

[...]

Inrikes nyheter

Den andra lockoututvidgningen, genom hvilken 80 000 arbetare afstängts från sina sysselsättningar, har i dag trädt i kraft. Under söndagen hölls rundt om i landet en

mängd storstrejksmöten, på hvilka man uttalade sig för anslutning till arbetsnedläggelsen. Typograferna ha af sin förbundsstyrelse uppmanats att hålla gällande aftal; de enskilda järnvägarnas styrelser ha utsändt ett cirkulär till personalen med uppmaning till denna att stå kvar i tjänstgöring. (Sid. 6)

Paratexten *Dagsöversikt* är ingen genremarkering utan bör ses som en markering för att det som följer är korta sammanfattningar, samlade genrevis, av de fullständiga texterna. Det bör understrykas att SvD i dagsöversikten använder den nya genrebeteckningen *Inrikes nyheter* för texterna om storstrejken. På sidan 6 signaleras de som nämnts bara av paratexten för det gemensamma makrotemat, *Arbetskriget*, och i den spalt på sidan 4 där inrikesnyheterna börjar, används istället *För dagen* som genrebeteckning.

Med det nya journalistiska greppet att skapa en koncis textöversikt verkar följa ett behov av en mer upplysande genremarkering. Text 3 är i sig en paratext eftersom den sammanfattar en längre text på sidan 6 i SvD. Med nitida termer skulle vi kunna kalla den puff eftersom den vill få den intresserade läsaren att gå vidare till den längre texten.

En bidragande orsak till förändringarna är DN:s förnyelsearbete. DN har sedan 4 juli reserverat hela förstasidan för nyheter. På förstasidan finns en spalt med rubriken *"Nyheterna" i sammandrag*. Även i denna DN:s nyhetsöversikt lanseras alltså en tydligare genrebeteckning. Citattecknen är ett tydligt tecken på att beteckningen är ny och ovan.

I Rahm (2000) visar jag att det i nyhetsjournalistiken 1879 var vanligt med tydlig dominans för annan pressröst (textmönster A2), det som brukar kallas pressklippsjournalistik. Det var ett enkelt och nödvändigt sätt att fylla spalterna. 1909 används detta textmönster bara av Soc-Dem. Det är betingat av Soc-Dem:s begränsade ekonomiska resurser, men beror också på att agitationen är viktig även på nyhetsplats för Soc-Dem. Eftersom pressgrannens politiska färg är oerhört väsentlig 1909 förekommer till skillnad från 1879 inga pressklipp utan källangivelse. Överenskommelser i Publicistklubben om källangivelser spelar förstås också in.

När vänstertidningen Svenska Folket skriver en passande text placeras den som första nyhetstext under nyhetsgenrebeteckningen *För dagen* den 7 augusti. (Värt att lägga märke till är att både SvD och Soc-Dem markerar nyhetsgenren med *För dagen*.):

Text 4. [Soc-Dem 7/8 1909, s.2, textmönster A2]

För dagen

Blir spänningen för hård så brister det

”Svenska Folket” skriver:

Det är med arbetsavtal som med alla andra avtal från personliga överenskommelser till staternas författningar och traktater, att om de spänns allt för hårt, så brista de. Så har det varit i alla tider och så blir det förmodligen också. Därför kommer det an på att om man vill bibehålla ett avtal lämpa trycket så att det kan hålla. Så länge arbetsgivarna begagna sig av sina masslockouter kunna kommunikations- och kommunalarbetare och andra, som direkt betjäna samhället och allmänheten, icke bindas med avtal, som hindra dem från att i kritiska fall göra gemensam sak med övriga arbetare, liksom det heller aldrig kan genom några avtal förebyggas, att det politiska eller administrativa trycket under ett kapitalistiskt-byråkratiskt styrelseskick spränger alla dammar. [...]

Sånär som på en rubrik och en inramning i Soc-Dem:s röst är texten helt i Svenska Folkets röst. Texten bryter av från det vi idag förväntar oss av en nyhetstext eftersom den p.g.a. sin kommenterande karaktär snarare liknar en ledare. Nominalfrasen *ett kapitalistiskt-byråkratiskt styrelseskick* tydliggör skribentens politiska hemvist.

Soc-Dem som partiorgan publicerar av förklarliga skäl en del uppmaningar till de strejkande från LO som SvD och DN inte publicerar. Det är dock vanligt i alla tre tidningarna att citera ett skriftligt uttalande från någon av strejkaktörerna oavkortat eller till större delen. Det går att hitta exempel med tydlig dominans för någon strejkaktörs röst, texter som är identiska i de tre tidningarna. Ett sådant exempel, ett uttalande från Svenska järnvägsmannaförbundet, finns infört i de tre tidningarna 4/8. I DN och SvD inskränker sig den egna tidningens röst till rubrikerna och en kort inledande inramning. Text 5 är hämtad från DN:

Text 5. [DN 4/8 1909, s. 1, textmönster B]

Järnvägsmännen neutrala tillsvidare.

Extra uttaxering för att stödja de strejkande.

Blir striden långvarig, upptas strejkfrågan till ny behandling.

[...]

Svenska järnvägsmannaförbundets medlemmar böra icke tillsvidare delta i den pågående eller beslutade arbetsnedläggelsen så länge densamma huvudsakligast har karaktären af en facklig strid mellan arbetsgifvare och arbetare på öfriga

arbetsområden. Detta så mycket mera som man ju från arbetarnas sida icke ansett det nödigt att tillsvidare indra samtliga arbetargrupper i striden. [...]

Skulle däremot den pågående striden af en eller annan anledning komma att överföras på ett annat plan eller det skulle visa sig att någon lösning af densamma icke kommer till stånd inom en rimlig tid och det sålunda på allvar kan ifrågasättas huruvida det icke är samhällets eget intresse att sådana åtgärder vidtas som göra en snar lösning af densamma till en oundgänglig nödvändighet, kommer förbundsstyrelsen efter inhämtande af representantskapsledamöternas mening i saken, att uppta frågan till ny behandling.

[...]

Texten är ett resultat av passiv källanskaffning. Att texten införs utan någon som helst bearbetning gör att den definitivt går på tvärs mot arbetet på ett klart och enkelt tidningspråk som bedrevs på DN vid denna tid. (Se Collenberg 1998, Karlgren 1923, Leth 1996.) Det sista stycket utgörs av en enda syntaktisk mening där läsaren förväntas klara av 64 ord i fundamentet!

Den bit som återges i text 5 ovan är bara hälften av uttalandets längd i de tre tidningarna. För SvD:s och DN:s politiska linje möter det inga hinder att låta uttalandet stå oemotsagt. I Soc-Dem blir uttalandet ett intressant exempel på växling mellan den egna pressrösten och strejkaktörernas röst. Först förfar man på samma sätt som SvD och DN med uttalandet, dvs. citerar det. Men därefter går Soc-Dem i svaromål och kritiserar beslutet att stå utanför strejken:

Text 6. [Soc-Dem 4/8 1909, s. 3, textmönster C 1]

Storstrejken.

Järnvägsmännen ochorstrejken.

Avbidande och ekonomiskt stödjande, tills andra åtgärder bliva nödvändiga.

Extra arbete, militär- och polisbevakning undanbedes.

[...]

Klart och kallt ha järnvägsmännen härmed sagt ifrån sin mening. Tills vidare fortsätta vi arbetet, såvida man icke av oss begär strejkbryteri eller besvärar oss med militär- eller polisbevakning. Må järnvägsstyrelserna och vederbörande skylla sig själva om de begå några dumheter mot personalen.

[...]

Sådant är innehållet i beslutet. I yttersta nödfall, om kapitalistklassen, med hjälp av alla de maktmedel den som privilegierad klass ännu har till sitt förfogande och med stöd av den officiella samhällsmakten går till anfall mot arbetareklassen, så finner denna sig bringad och även beredd att insätta hela sin kraft, till att våga allt för att slå tillbaka anfallen.

I denna text liksom i text 3 blir den politiska linjen tydlig på nyhetsplats. Klasskampen är levande; möjligheten att kapitalistklassen *går till anfall* mot

arbetarklassen nämns mot slutet. I DN och SvD är det vanligt med växling mellan tidningens och strejkaktörernas röster. Som regel är passagerna i tidningens röst refererande hållna i en neutral ton. Det bör dock påpekas att DN och SvD är partiska på ett annat sätt i det att de ofta bara låter arbetsgivarna komma till tals utförligt och i direkt röst, medan de strejkandes uttalanden refereras kortfattat av tidningen.

Det femte textmönstret innebär att växlingen sker mellan den egna pressrösten och andras pressröster. Soc-Dem är ensam om detta textmönster. Texten är placerad i spalterna som följer på genrebeteckningen *För dagen*. Den föregås av tre paratexter:

Text 7. [Soc-Dem 5/8 1909, s. 2, textmönster C2]

I huvudstaden

Spårvägshjulen stå stilla

Spårvägspersonalens beslut

om deltagande i arbetsnedläggelsen, vilket fattades förra natten, hunno vi ej få in i föregående nummer. Envar blev ju förövrigt i tillfälle att under gårdagen sluta sig till hur det utfallit. Det var tyst på gatorna – spårvägspersonalen hade anslutit sig till Landsorganisationens proklamation.

Den första paratexten, *I huvudstaden*, meddelar för läsarna att det som följer är nyheter om Stockholm, alltså en subgenre till *För dagen*. Den andra paratexten, *Spårvägshjulen stå stilla*, är en makroproposition om texten, medan den tredje, *Spårvägspersonalens beslut*, helt enkelt är början på nyhetstextens första mening. Denna mening och de två följande är i Soc-Dem:s röst. Därefter skiftas till den konservativa Stockholms Dagblads röst:

I "Stockholms Dagblad" för igår stod omtalat att spårvägspersonalen med en majoritet av omkring 50 röster beslutat att i c k e delta i strejken.

Soc-Dem använder sig av den neutrala rapportmarkören *stod omtalat* för att signalera Stockholms Dagblads indirekta röst. Soc-Dem svarar direkt på detta påstående:

Den uppgiften var ungefär lika riktig som en del andra som det nämnda arbetsgivareorganet i dessa dagar för till togs. Faktum är att personalen med över tre fjärdedels majoritet beslöt ansluta sig till proklamationen.

Undertexten är alltså att Stockholms Dagblad är en samvetslös, partisk tidning som inte drar sig för att använda lögn i ordkriget om strejken. Härnäst refereras till det frisinnade Aftonbladet:

"A-B" tar sig friheten påstå att omröstningen försiggick efter en "oegentlig metod". Naturligtvis är allting som arbetarna företaga sig oegentligt, enligt detta arbetareätareorgan.

Det negativt laddade rapport verbet *påstå* och den avslutande *enligt*-frasen med epitetet *arbetareätareorgan* skapar (eller bekräftar för läsarna 1909) en föreställning om Aftonbladet som lika opålitlig som Stockholms Dagblad. Det som stått att läsa i AB kommenteras så av Soc-Dem:

För vår del kunna vi nu inte alls förstå hur det kan vara oegentligt att som nu skedde, räkna rösterna för Stockholms spårvägspersonal – det är att märka att vagnstäderskor och extrapersonal som användes om söndagar och kvällar i c k e voro med i röstningen – och när det så blev den stadgade tre fjärdedels majoriteten detta då skulle leda till efterrettelse.

Här förstår vi vad tidningarnas replikskifte gällde, frågan om vilken personal som var berättigad att delta i strejkröstningen.

Soc-Dem är arbetarrörelsens viktigaste organ och har en viktig agitatorisk uppgift att fylla. Textmönster C2 är ett sätt att hushålla med krafterna mot de 10 borgerliga konkurrenttidningarna eftersom Soc-Dem väljer ut de bitar som passar bäst att skriva raljerande mot.

Särskilt i paratexterna kan pågående förändringar i genrebeteckningar (*Inrikes nyheter*) och textstrukturering (puffar för texter inne i tidningen) avläsas. Det finns textmönster både för när tidningen själv behåller ordet (A1), eller när den refererar och citerar annan tidning (A2) eller strejkaktör (B). Dessutom finns olika slags växling mellan röster, dels mellan tidningen och strejkaktörerna (C1), dels mellan tidningen och andra tidningar (C2).

Slutsatser

Sundsvallsstrejken 1879 hade ett reellt inflytande på journalistiken. Den var delvis svårförståelig för sin samtid och fungerade som en katalysator för förändringar, t.ex. i det att de journalistiska arbetssätten och genrerna intervju och reportage togs i bruk för att kunna skildra händelsen med nya verktyg.

Storstrejken 30 år senare för dock inte med sig några omvälvande journalistiska förändringar. SvD har redan 2/8 sin *Dagsöfversikt* med nyhetssammanfattningar. Och DN:s annonsfria förstasida med nyheter och djärv layout har debuterat redan 4 juli 1909 efter noggrann planering med

inköp av nya tryckpressar 1908 och ett journalistiskt förnyelsearbete av Oscar Hemberg, redaktionssekreterare sedan 1905. Bevakningen av storstrejken blir ett test på att de nya idéerna håller streck. Dessa idéer brukar kallas amerikaniseringen, även om inspirationen sannolikt kom via danska Politikens journalistiska förnyelse i maj 1905 (Collenberg 1998, Leth 1996). En annan influens var DN-medarbetaren Beyron Carlssons studieresa till amerikanska tidningsredaktioner våren 1905. I sin stipendierapport till Publicistklubben framhåller Carlsson t.ex. de informativa rubrikerna samt "att redan i artikelns första del ge läsaren del af hufvudhändelserna" (Carlsson 1906:19).

Journalistiskt finns det intressanta skillnader mellan tidningarna. Soc-Dem kan sägas ha en dubbel uppgift. Den ska inte bara, som sina konkurrenter, förmedla de senaste nyheterna utan även fungera som textförmedlare och åsiktsförsvare för hela arbetarrörelsen. Genren *Arbetarrörelsen* med subgenrer som *Fackliga rörelsen* förekommer av förklarliga skäl inte i DN och SvD. Social-Demokratens särart syns även i textmönstren. Endast Soc-Dem använder sig av textmönster A2, dominans för annan pressröst. Med små redaktionella och ekonomiska resurser är det viktigt att ta till vara tidningstexter som stödjer den egna saken.

Soc-Dem är också ensam om att växla mellan den egna pressrösten och andra pressröster (C2). Detta textmönster är ett sätt att utkämpa ett flerfronts-krig, att helt enkelt angripa de många tidningsmotståndarna där var och en av dem är som svagast. Men textmönstret kan också ses som ett exempel på ett äldre journalistiskt ideal eller på möjligheten att på nyhetsplats argumentera för tidningens politiska ståndpunkt. Dagens genrekonventioner tillåter inte att tidningen för fram sina åsikter på nyhetsplats. Textmönster C2 är dock både möjligt och använt på dagens ledarsidor.

1909, när allmän rösträtt för män införts, var den politiska kampen långt mindre viktig än upplagan för många av tidningsmakarna (åtminstone tidningsägarna). Journalistiken i de liberala tidningarna strävar bort från det agitatoriska i riktning mot refererande nyhetstexter, texter som betonar händelserna och fakta men undviker (eller försöker undvika) åsiktsjournalistik på nyhetsplats. Schudson (1978) ser 1890-talet som brottet med den hittillsvarande berättande journalistiken (*story-journalism*) i USA. Den nya journalistiken sätter informationen i främsta rummet (*information-journalism*) i det att den anknyter till positivistiska ideal. 1909 har dessa journalistiska ideal nått fram till Sverige.

DN och SvD är i högre grad än Soc-Dem inriktade på nyheterna i sig, även om det finns tydliga exempel, speciellt hos SvD, på hur tidningens politiska linje även syns på nyhetsplats. Soc-Dem kan sägas bedriva agitationsjournalistik i minst lika hög grad som nyhetsjournalistik.

Textmönster B, tydlig dominans för strejkaktörernas röst, använder sig alla tre tidningarna av. Det förekommer i hög utsträckning 1879, likaså 1945 (Rahm 1997, 2000). Det viktigaste skälet torde vara en passiv källanskaffning och en med vår tids mått mätt outvecklad syn på textbearbetning. I rapporteringen från gruvstrejken 1969 är det dock mycket ovanligt (Rahm 1997).

Textmönster C1, växling mellan den egna pressrösten och strejkaktörernas röst, förekommer 1909, 1969 och idag är detta det vanligaste textmönstret för nyhetsjournalistiken.

Sammanfattningsvis kan vi se hur 1909 grunden lagts till dagens journalistik med ett utvecklat paratextuellt system och nyhetstexter fria från tidningens åsikter.

Litteratur

- Carlsson, Beyron (1906): *Ett och annat från den amerikanska tidningsvärlden. Iakttagelser gjorda under en publicistisk studieresa i Amerika 1905* [Stipendiatberättelse i Publicistklubbens årsberättelse 1906] Stockholm: Publicistklubben.
- Collenberg, Claes (1998): *Oscar Hemberg. Tidningsmakare, revyförfattare och framstående i den svenska filmens värld*. Stockholm: Dagens Nyheter.
- Fairclough, Norman (1992): *Discourse and Social Change*. Cambridge: Polity Press.
- Frandsen, Finn (1991): "Avisens paratekst – et nyt område for medieforskningen". I: *MedieKultur* 16. Aalborg: Sammenslutningen af Medieforskere i Danmark.
- Frandsen, Finn (1992): "News discourse: The paratextual structure of news texts" I: Lindeberg, Ann-Charlotte & Enkvist, Nils-Erik & Wikberg, Kay (editors) (1992): *Nordic Research on Text and Discourse NORDTEXT Symposium 1990*. Åbo: Åbo Akademis förlag – Åbo Academy Press. S. 147-157.
- Karlgren, Anton (1923): *Journalistik i Dagens Nyheter*. Stockholm: Dagens Nyheter.
- Leth, Göran (1996): *Amerikaniseringen av Dagens Nyheter*. Kompendium i journalistik. Institutionen för journalistik, media och kommunikation, Stockholms universitet, Stockholm.
- Rahm, Henrik (1997): "Vi viker inte en tum". *En textanalys av Dagens Nyheter bevakning av metallstrejken 1945 och gruvstrejken 1969/70*. Rapport nr 8 från projektet Svensk sakprosa, Institutionen för nordiska språk, Lunds universitet, Lund.
- Rahm, Henrik (1999): "Vart tog ingressen vägen? Om förändringar i nyhetstexters form i dagstidningar". I: Haskå, Inger & Sandqvist, Carin (red): *Alla tiders språk. En*

vänskrift till Gertrud Pettersson november 1999. Institutionen för nordiska språk, Lunds universitet, Lund.

Rahm, Henrik (2000): *På plankbärarnas villkor? Tre dagstidningars bevakning av Sundsvallsstrejken 1879.* Rapport nr 31 från projektet Svensk sakprosa, Institutionen för nordiska språk, Lunds universitet, Lund.

Schudson, Michael (1978): *Discovering the News.* New York: Basic Books.

Tollin, Sven (1967) *Svensk dagspress 1900–1967.* Stockholm: TU:s förlag.